

הסיכון במתן אשראי למגזר הערבי פוחת

ערביי ישראל לווים מסוכנים, אבל משתפרים במהירות

06:54 12.05.2011 מאת: מירב ארלוזורוב

<< בנק מרכזית דיסקונט מפעיל 38 סניפים ביישובים ערביים, מתוך 77 סניפי הבנק. בנק ערבי ישראלי מפעיל 30 סניפים, כולם רק ביישובים ערביים. שני הבנקים מתמחים במגזר הערבי בישראל, ומובילים את הפעילות הבנקאית בו. בשניהם שיעור ההפרשה לחובות בעייתיים (חובות מסופקים) ב-2010 היתה 0.72% מתיק האשראי של הבנק. לשם השוואה, שיעור ההפרשה בבנק האם של בנק ערבי ישראלי, בנק לאומי, היתה באותה שנה 0.26% בלבד.

השוואת הנתונים צורמת ובוודאי שלא תחמיא לאזרחים הערבים בישראל. על פניה, עולה ממנה כי סיכון האשראי במגזר הערבי גבוה פי שלושה מזה של המגזר הבנקאי הכללי בישראל (כלומר, המגזר היהודי). משמע, הסיכון של בנק כי לא יצליח לראות את כספי ההלוואה שהעמיד חוזרים אליו, גבוה פי שלושה כאשר מדובר בערבי ישראלי מאשר כשמדובר ביהודי ישראלי.

רק שזוהי הצגה שטחית ומטעה של הנתונים. זיאד אבו חבלה, רואה חשבון ודוקטורנט באוניברסיטת חיפה, בדק את המיתוס שלפיו הערבים הם לווים מסוכנים. אבו חבלה בדק את הנתונים המתפרסמים בדו"ח בנק ישראל לגבי סניפי בנקים שבהם יש חשבונות מוגבלים - חשבון בנק נכנס להגבלה בעקבות פיגור ממשי של בעלי החשבון בהחזר חובותיו לבנק - בהתאם למיקום הגיאוגרפי של סניף הבנק (אם הוא ממוקם בעיר יהודית או ערבית). הוא השווה את מספר החשבונות המוגבלים עם האוכלוסייה וגילה כי שיעור החשבונות המוגבלים שיכולים להיות משויכים לאוכלוסייה הערבית הוא 17%. אם מוסיפים לכך את הערבים החיים בערים מעורבות, שבהן לא ניתן לשייך סניף בנק להיות מזוהה עם המגזר הערבי או היהודי, הרי שהחלק היחסי של החשבונות המוגבלים של הערבים נע בין 20% ל-24% - דומה מאוד לחלקם של הערבים באוכלוסייה, כ-20%.

הממצא של אבו חבלה מעלה כי הערבים אינם לווים מסוכנים באופן משמעותי יותר מהיהודים, על אף היותם עניים בהרבה (49% מהמשפחות הערביות הן מתחת לקו העוני).

לפחות אחד משני הבנקים המתמחים באוכלוסייה הערבית מסכים עם הניתוח של אבו חבלה. "צריך לזכור כי אין הלוואות משכנתא במגזר הערבי בגלל בעיית ביטחונות, וכי הלוואות המשכנתא הן הלוואות בטוחות מאוד שמורידות את ממוצע החובות הבעייתיים באוכלוסייה", מפרטים באותו בנק. "אם מנכים את הלוואות המשכנתא, הרי שממוצע החובות המסופקים אצל היהודים מטפס לממוצע של הערבים".

אותו בנק מדווח אמנם על הבעיות הידועות במגזר הערבי - כך, יש בעיה קשה של ביטחונות, בגלל חוסר סדר ברישום של נדל"ן, דבר שמקשה מאוד על העמדת אשראי למגזר. בעיה נוספת היא ההתמקדות של המגזר הערבי בפעילות בעסקים קטנים ובינוניים, שני מגזרים שנחשבים בעייתיים מאוד בבנקים מלכתחילה.

גם עסקים קטנים יהודיים מתקשים לגייס אשראי בבנקים, בגלל היעדר דירוג אשראי לעסקים קטנים ואחוזי פשיטות רגל גבוהים, והעובדה שהמגזר הערבי מרוכז דווקא

בתחומים החלשים האלה מקשה עליו מאוד בתחום האשראי. על אלה צריך להוסיף תרבות עסקית שאינה מספיק מפותחת, ומתבטאת למשל בהעדר דיווח חשבונאי מסודר.

התרבות העסקית השונה מתבטאת גם בכך שעסקים ערבים אינם ששים להכניס שותפים, דבר שחוסם את דרכם גם לגיוס הון מהציבור בבורסה. כל אלה הם חסמים שמקשים על עסקים ערביים לגייס אשראי, ומסבירים את תחושת "מחנק האשראי", או אם תרצו "אפליית האשראי" שעליה מתלוננים עסקים ערביים. יחד עם זאת, אם מנכים את החסמים האלה, הרי שנגישות האשראי של הערבים, מדווח אותו בנק, זהה לזו של היהודים.

האומנם? הבנק הגדול השני במגזר נוטה שלא להסכים. הבנק הגדול השני, מתברר, מתעקש כי גם לאחר שמנטרלים את כל השוני בין שני המגזרים - עדיין, שיעור החובות המסופקים בקרב הערבים גדול ב-80% מזה של היהודים. כלומר, סיכון האשראי שלהם כמעט כפול מזה של היהודים.

עקומת הלימוד של המגזר הערבי מרשימה

אז האם הערבים הם לווים מסוכנים יותר מהיהודים, או לא? כדי לפסוק במחלוקת פנינו לחוות דעת שלישית, הפעם חוות דעת ממשלתית. הקרן לעסקים קטנים, שהוקמה מטעם השחב הכללי באוצר ומנהלת על ידי מיכאל תבור, מעמידה אשראי ממשלתי לעסקים קטנים - יהודיים וערביים. הנתונים שהצטברו גם בקרן הזו אינם חד-משמעיים.

כך, שיעור האשראי בסיכון במגזר הערבי היה 6.7% ב-2004-2010, לעומת 3.9% במגזר היהודי - סיכון ברור גדול יותר אצל הערבים. מצד שני, שיעור האשראי שחולט (חובות שנהפכו אבודים והופעלו נגדם הליכי גבייה) קטן בהרבה אצל הערבים. מצד שלישי, ההתרשמות של הקרן לעסקים קטנים היא כי סיכון האשראי של הערבים הוא אכן גבוה מזה של היהודים, אבל הוא משתפר במהירות מסחררת.

כך, שיעור האשראי בסיכון אצל הערבים ירד מ-12% ב-2007 ל-0.4% ב-2010 בלבד בסופו - שיעור זהה לזה של היהודים.

על כך כבר מסכימים כולם - השיפור במגזר הערבי מהיר מאוד, ועקומת הלימוד של המגזר הערבי מרשימה במיוחד. כך, בקרן הממשלתית לעסקים קטנים, רק 4% מההלוואות ב-2003 היו לעסקים ערביים. ב-2010 שיעור ההלוואות לעסקים ערביים היה כבר 16%.

"האוכלוסייה הצעירה נותנת את הטון"

מהדו"ח השנתי של הקרן עולה כי הדבר נובע מגידול ניכר בהגשת בקשות לקבלת הלוואות מצד עסקים ערביים, וזאת לאחר שהעסקים הערביים הפנימו את הדרישות שמעמידה הקרן, כמו הצורך בהגשת דו"חות כספיים מסודרים. גם הבנקים מדווחים כי המגזר הערבי, שהתקשה להעמיד דו"חות כספיים אמינים לפני חמש שנים, מעסיק כיום רואי חשבון מקרב חמש הפירמות הגדולות בישראל.

באותה מידה האוכלוסייה הערבית, שפיגרה באופן ניכר בשימושים הבנקאיים שלה אחרי היהודים, ביצעה קפיצת מדרגה מדהימה כשעברה לצורך שירותי בנקאות באינטרנט בתוך שנים ספורות.

"האוכלוסייה הצעירה והמשכילה עברה לתת את הטון בכלכלה הערבית", מדווחים בבנקים, ומספרים על אזורי תעשייה שמתפתחים וגם על גידול משמעותי במיזמים עסקיים משותפים לערבים וליהודים - תופעה שכמעט לא היתה מוכרת עד לפני כמה

שנים. ההערכה של הבנקים היא כי במצב שבו אין אף חברה ערבית ציבורית, בתוך כמה שנים ייסחרו כמה חברות ערביות בבורסה של תל אביב.

מבחינת הבנקים, די בכל אלה כדי לקבוע כי כיום הסיכוי עולה על הסיכון במגזר הערבי - הבלעדיות של שני הבנקים הוותיקים במגזר הערבי נסדקת, כאשר הבנקים הגדולים מהם, בנק הפועלים בראשם, החלו להגביר את פעילותם בקרב האוכלוסייה הערבית.